

خدمت همه سروران گرامی عرض می‌شود که بنا شد اگر خدا بخواهد و توفیق رفیق باشد در هر شماره شماری از احکام مبتلابه (این مبتلابه که خیلی می‌شنوید یعنی احکام مورد نیاز که با آن‌ها درگیر هستیم) را خدمتان بگویم.

پیش از آغاز ذکر دو نکته کم‌بر منفعت نیست: ۱. بزرگان دین فرموده‌اند هیچ یک از افعال و حرکات و سکنت‌ها خارج از یکی از احکام خمس (منظور احکام پنج‌گانه یا همان «واجب، حرام، مستحب، مکروه و مباح» است) نیست. یعنی اگر حضرت‌عالی فی‌المثل برای عزیزی SMS هم می‌دهید بسته به نیت شما که شاد کردن دل دوستی یا اهانت به قشر خاصی و یا خدای نکرده اذیت بنده خدایی باشد این SMS کم‌ارزش یکی از احکام مستحب یا حرام یا... را دارد. این را عرض کردم تا عزیزی نگویید: «احکام عزاداری دیگر چه صیغه‌ای است؟!»

۲. خیلی از کارها در شرائط عادی حکم شخصی خودشان را دارند اما همین که در

۱. آیا سینه‌زنی یا رفتارهای نظیر آن که موجب صدمه بدن می‌شود از نظر اسلام حرام نیست؟

از نظر شرعی، ضرر زدن به بدن حرام است اما این که چه ضررهایی شرعا حرام محسوب می‌شوند جای دقت بیشتری دارد مثلا اگر شما برای گرفتن کارت حضور در جلسه کنکور مجبور به ایستادن در صفی طولانی باشید که احیاناً در نهایت پر و پایتان حسابی درد بگیرد یا برای پاس کردن دو واحد تربیت بدنی مجبور شوید ده‌تا بار فیکس با مشقت بسیار بروید و تا دو روز گرفتگی عضلات ساعد و بازو را تحمل کنید یا حتی در هوای سرد زمستان برای خواندن نماز صبح مجبور شوید با آب سرد وضو بگیرید و احیاناً دچار عوارض خشکی و پرمردگی پوست بشوید، در همه

آن هم تقریباً مسأله از جهت ضرر و صدمه‌ای که به بدن وارد می‌شود روشن است اما اگر ادعا شود زخم آن به‌طور معجزه‌آسایی بهبود می‌یابد و در هر حال از این جهت اشکالی ندارد، باید به یک حکم ثانوی هم توجه داشت و آن این که برخی از این رفتارها موجب سوءبرداشت و یا سست شدن مبانی مذهبی در ذهن دیگران یا به اصطلاح «وهن مذهب» است که یقیناً حرام است چنان که بعضی از مراجع به این حکم تصریح دارند (استفتاءات مقام معظم رهبری، مسأله ۱۴۶۱)

۲. استفاده از ابزار و آلات موسیقی در دسته‌های عزاداری چه حکمی دارد؟

در این باره دو بحث متفاوت مطرح است

و امثال آن چه حکمی دارد؟ بسیاری از این رفتارها شاید به‌خودی‌خود اشکالی نداشته باشد. فرض کنید شما یک ساعت تمام درون حمام صدای حیوانات مختلف را درآورید! هیچ اشکالی ندارد اما در مجالس عمومی از دو جهت ممکن است این کارها دچار مشکل باشد.

اولاً: از دست دادن حرمت و منزلت انسانی در اجتماع که حفظ آن بر هر فردی واجب است. در نتیجه اگر برخی حرکات یا سبک‌های عزاداری در منظر عموم صورت خوبی نداشته و مورد تمسخر قرار گیرد حرام است و اصولاً: انگشت‌نمادن یا به اصطلاح فقهی «شهرت» از دیدگاه شرع مذموم است چون با حرمت یک انسان مومن منافات دارد!

ثانیاً: برخی از این رفتارها مصداق «وهن مذهب» و عامل تمسخر و مورد استهزاء واقع شدن معارف دینی است که در این صورت یقیناً حرام است.

البته ذکر این نکته خالی از لطف نیست که درباره بعضی از رفتارها که به ظاهر خلاف عرف است در خصوص روز عاشورا استثنا قائل شده‌اند؛ چون در آن روز همه عالم عزادار اباعبدالله هستند. نقل شده یکی از مراجع نجف در روز عاشورا ناگهان عمامه از سر برداشت و با پای برهنه به میان عزاداران دوید و... بعدها از ایشان به دلیل این رفتار خلافشان که حفظش برای امام جماعت لازم است سوال شد ایشان فرمودند: امام زمان (عج) را دیدم که در بین عزاداران با سر و پای برهنه مشغول عزاداری بود... جان عالم فدای خاک پای برهنه‌اش!

۴. آیا گفتن برخی جملات از زبان اهل بیت یا خواندن اشعاری که در بردارنده رفتارها یا گفتارهایی از اهل بیت است که سند تاریخی ندارد و یا خیال پردازانه است، دروغ بستن به اهل بیت محسوب نمی‌شود؟

در این باره هم مسأله دو صورت دارد گاهی نحوه بیان مطالب و ارائه روضه به‌صورتی است که کاملاً شکل بیان واقعه تاریخی و نقل عین جملات اهل بیت را دارد در این صورت ذکر وقایع بدون سند و مدرک صحیح نیست و به نحوی دروغ بستن به ایشان است، اما گاهی مقام بیان و حال‌وهوای موجود در فضای روضه به نوعی پرداخت خیال‌گونه و شاعرانه یا به‌قول مداح‌ها «زبان حال» است که معمولاً در اشعار بیشتر رواج دارد در این صورت، فرض دروغ بستن مطرح نیست فقط باید مراعات حرمت اهل بیت و جایگاه بلند اخلاقی و معنوی آن‌ها را در انتساب رفتارها و گفتارها بشود.

یکی خود آهنگ‌های مورد استفاده که اگر آهنگ‌های محرک و مورد استفاده در مجالس لهُو و لعب (مجالس گناه و خوش‌گذرانی‌های حرام) باشد حرام است و این ربطی به خود آلات موسیقی ندارد و شامل سبک‌های مداحی هم می‌شود، و دیگری ابزار مورد استفاده که اگر ابزار متداول نظیر طبل و سنج و شیپور باشد که بیشتر در امور نظامی و... به کار می‌رود صرف استعمال آن‌ها اشکال ندارد اما اگر آلات مورد استفاده در مجالس لهُو و لعب باشد استفاده از آن‌ها حتی اگر به‌خودی‌خود اشکال نداشته باشد (که در بعضی موارد دارد: استفتاءات رهبر مسأله ۱۱۶۴) با این حال به دلیل عدم تناسب آن‌ها با فضای عزاداری اهل بیت علیهم‌السلام سزاوار دانسته نشده است (همان، مسأله ۱۴۴۸).

۳. سبک‌های خاص سینه‌زنی و کارهایی نظیر صدای سگ‌دراوردن

این موارد به بدنتان ضرر رسانده‌اند اما عقلاً تحمل این ضررهای ناچیز، صحیح و قابل قبول است. به عبارت دیگر در بسیاری از این موارد این ضررها از دید عقلاً ضرر محسوب نمی‌شود و یا اگر بشود با توجه به هدفی که در پی آن بودید تحملش عاقلانه است. معیار شرع هم همین است یعنی صرف قرمز شدن پوست و امثال آن، از دید شرع «ضرر مورد توجه» یا به اصطلاح فقهی «معتنابه» محسوب نمی‌شود و در نتیجه اشکالی ندارد و اگر هم احیاناً ضررهایی باشد که انسان در حالت عادی تحمل آن را بر خود روا نمی‌دارند (مثلاً ده‌ساعت همراهی با هیئت با پای پیاده در زمین ناهموار و پر از خاک و خاشاک) به واسطه احیای عزاداری سالار شهیدان که یکی از ضرورت‌های مذهب محسوب می‌شود از نظر شرعی اشکالی ندارد.

درباره قهقهه زنی یا سینه‌زنی با تیغ و امثال

شرائط خاصی قرار گرفته و عنوان جدیدی پیدا کنند «حکم دوم» یا به اصطلاح فقهی «حکم ثانوی» برایشان ایجاد می‌شود. مثلاً دروغ گفتن به خودی خود حرام است اما اگر نجات جان انسانی یا حفظ آبروی بی‌گناهی در گرو دروغ گفتن است همین دروغ حرام تبدیل به واجب می‌شود و حکم ثانوی، جایگزین حکم اصلی‌اش می‌شود. در نتیجه نباید درباره خیلی از رفتارهای مشکوک زود قضاوت کرد چه بسا به واسطه شرائط و عناوین ویژه‌اش احکام متفاوتی پیدا کند البته باید به این نکته مهم هم توجه داشت که تشخیص نوع احکام ثانوی و میزان اهمیت آن‌ها در مقدم شدن یا نشدن بر احکام اولی مربوط به فقها و اهل فن است... اما احکام مربوط به عزاداری معمولاً در چند بخش مطرح می‌شود که آن‌ها را در قالب پرسش و پاسخ ارائه می‌دهیم:

احکام عزاداری

